

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

«الْعَالِمُ بِزَمَانِهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيْهِ اللَّوَايِسُ»

الكافي، جلد ۱، صفحه ۲۶

امام خامنه‌ای مدظله العالی:

درس خواندن و تهذیب اخلاق و هوشیاری سیاسی همراه با تلاش‌های انقلابی، وظایفی هستند که دختران و پسران این نسل باید آنها را هرگز فراموش نکنند. ۱۳۹۸/۹/۲۴

عنوان:

اخلاق سودمحور اخلاق سعادت‌محور

شناسنامه مطلب	
کد مطلب	b-113
رده	بصیرتی / تحلیل / تحلیل‌ها / حوادث و وقایع
برچسب	فرهنگ اسلامی، اعتقادات دینی، اخلاق سودمحور، هوش مصنوعی، تکنولوژی
توضیحات	

پایگاه تزکیه‌ای، علمی، بصیرتی و مهارتی **نُمو**

nomov.ir

۱- در دوران دانشجویی یکی از آشنایان که در حال بازسازی اساسی یک ساختمان در شمال شهر تهران بود، نامه‌ای را نشانم داد که در میان انبوهی از زباله خشک و کاغذهای باطله جارو و تلمبار شده مالک قبلی ساختمان دیده بود. می‌گفت: در میان کاغذها، پاکت نامه‌ای نظرم را جلب کرد. تمبر خارجی داشت و داخل پاکت پاره، یک کاغذ چروک دیده می‌شد. صرفاً از روی کنجکاوی و دیدن آن تمبر، پاکت را برداشتم. کاغذ داخل آن به زمین افتاد. نوشته فارسی آن نظرم را جلب کرد. نامه از آمریکا و احتمالاً از سوی یکی از اعضای سابق این خانه بود. (اطلاع داشتیم که خانه فروخته شده). راجع به طوفان کاترینا و تغییراتی که این طوفان وحشتناک در رفتار مردم آمریکا و نویسندگان ایجاد کرده بود، در آن نوشته شده بود.

از اینکه «یک‌شبه»، بسیاری از همسایه‌ها و دوستان خارجی‌اش از افرادی منضبط، اخلاق‌مدار، خیر و «شهروند درجه یک» تبدیل شده بودند به افرادی بداخلاق، وحشت‌زده و بعضاً حتی دزد! تعجب کرده و از اینکه برخی از این افراد به محض اعلام وضعیت بحران در یک ایالت دیگر! آدم دیگری شده بودند و به فروشگاه‌ها هجوم برده و شروع به غارت آن می‌کردند، شاخ درآورده بود! (خوب به یاد دارم عین واژه «شاخ درآورد» را نوشته بود).

با خود فکر کردم، آن فرهنگ، اخلاق و «تمدن غربی» چه شد؟! یاد فیلم‌ها و سریال‌های خارجی افتادم که در آن، غربی‌ها در شرایط بحرانی (مثلاً توفان، سیل و...)، برای نجات مثلاً یک پیرزن یا حتی یک گربه یا توله سگ، چطور تلاش می‌کنند و قهرمان فیلم جان خود را برای آن چگونه به خطر می‌اندازد. یاد برخی غرب‌زده‌های داخلی خودمان هم افتادم. افرادی که با آنها سروکار داشتم (و هنوز دارم) که مثلاً می‌گویند، «من به فقرا کمک می‌کنم اما، نه برای رضای خدا بلکه، چون کار خوبی است و به من آرامش می‌دهد!».

تا اینکه مدت‌ها بعد در یک کتاب (نام آن را فراموش کرده‌ام) خواندم، اخلاق بدون پشتوانه اعتقادی، قابل اتکا نیست و دوام نمی‌آورد! یعنی اگر فردی بدون اتکا به یک اعتقاد راستین الهی، اخلاق‌مدار باشد، احتمال اینکه در شرایط بحرانی، ضد همان اخلاق عمل کند، بسیار بالا می‌رود. منطقی بود. آدم اگر معتقد و مومن باشد و اخلاقیاتش وصل به یک اعتقاد راستین، چون خدا را همیشه «ناظر» می‌بیند تحت هر شرایطی، همان آدم خواهد بود. چه بسا حتی آن شرایط را فرصت و آزمایشی برای «تقرب» ببیند و بیش از شرایط عادی، «فداکاری» کند. مثل آن طلبه آذری زبانی که در بیمارستان قم، مشغول خدمت‌رسانی به بیماران کرونایی بود، در حالی که در همان ایام، بحرانی‌ترین شرایط را، زندگی شخصی خودش داشت. همسر باردارش به کرونا مبتلا و در بیمارستان بستری بود. او بعد از اینکه همسر و فرزندان دوقلویش، همزمان به رحمت خدا رفتند، دل‌شکسته و گریان شد اما، دست از مجاهدت و کمک‌رسانی برنداشت! و چه بسا با تکیه بر همان اعتقاد و اخلاقی که دارد، جدی‌تر از گذشته در حال خدمت‌رسانی باشد.

۲- «اخلاق» همواره مورد بحث متفکرین دنیا بوده و روی آن بحث‌های متنوع و مبسوطی هم صورت گرفته. «جرمی بنتام» و «جان استوارت میل» از جمله فیلسوفان و متفکران غربی هستند که در این حوزه نظر داده‌اند اما در نظر آنها، بیش از «اخلاق بماهو اخلاق»، سود و حاصل این اخلاق اهمیت دارد! یعنی آنها به نوعی، شارح و مبلّغ همان اخلاقی بودند که امروز در بسیاری از کشورهای غربی رواج دارد. به بیان دیگر، متفکرین و دانشمندان این حوزه، اخلاق را به دو شکل بیان کرده‌اند. «اخلاق سودمحور» و «اخلاق سعادت‌محور». اخلاق سودمحور یعنی، «برای اینکه گاوت را ندزدند، گاو همسایه‌ات را ندزد». تکیه‌گاه این نوع اخلاق، همان‌طور که در این مثال ساده دیده می‌شود، «عدم زیان» است. نگاهی سود و زیان محور بر این نوع اخلاقیات حاکم است. این نوع نگاه نیز ناشی از نوع نگاه چنین متفکرانی به انسان است که در اینجا قصد توضیح بیشتر آن را نداریم. خب! وقتی سود و زیان، محور اصلی شد، طبیعی است که در شرایط بحرانی، رعایت اخلاق را مساوی با زیان و خسارت ببینیم. دقیقاً همین روحیه است که باعث می‌شود، در آمریکای مدعی و ثروتمند، دولت‌ها در شرایط کرونایی، ماسک نزدیک‌ترین متحدان خود را بدزدند، و گروهی از مردم هم بر سر دستمال توال، یکدیگر را به باد کتک بگیرند. عده‌ای برای خرید اسلحه و دفاع از جان خود، به فروشگاه‌های سلاح هجوم ببرند، همه به فکر خود باشند (اخلاق محو شود) و این کشور بدترین وضعیت را در میان کشورهای دنیا به خود اختصاص دهد. اخلاق سعادت‌محور اما، چون بنیان محکم‌تری دارد، باعث آبادانی دنیا و آخرت «تحت هر شرایطی می‌شود». حتی اگر در آن شرایط، بر اثر شدیدترین تحریم‌هایی که دیده شده، یک ریال نتوانی از طریق سیستم‌های بانکی برای خرید دارو به خارج از کشورت بفرستی!

۳- این دو نکته را گفتیم تا به نکته سوم برسیم و آن اینکه، چرا در این شرایط کرونایی، وضعیت در ایران تحت تحریم (لااقل تا امروز) خیلی بهتر از کشورهای ثروتمند و پرادعایی مثل آمریکا، ایتالیا، فرانسه و... است. قطعاً یکی از مهم‌ترین دلایل این وضع، باز می‌گردد به همین اخلاق و فرهنگ دینی مردم ایران. این فرهنگ، حقیقتاً نعمت بزرگی است و در شرایط مشابه نیز بارها به دامن رسیده است. کجای دنیا سراغ دارید، مراکز عبادی را برای کمک به مردم تبدیل به کارگاه‌های تولیدی کنند؟ کدام سرزمین را می‌شناسید که علمای دینی‌شان، در کنار مردم عادی بیل به دست بگیرند و تا گردن، زیر گل بروند! فرش‌های مردم و حتی سرویس‌های بهداشتی بیمارستان‌ها را تمیز کنند! کجای دنیا را سراغ دارید که در آن یک مادر پیر، در نیمه‌های شب با یک دستمال و یک مایع ضدعفونی‌کننده، راه بیفتد و دستگاه‌های خودپرداز بانکی را ضدعفونی کند، تا مبادا جوانی مبتلا و مادرش عزادار شود! چنین شکوهی، قطعاً از دل اخلاق سودمحور خارج نمی‌شود. اخلاق سودمحور یعنی، در فیلم‌ها و سریال‌های تلویزیونی قهرمان فیلم، برای نجات جان یک حیوان جانش را به خطر اندازد اما در دنیای واقعی، صدها انسان در آسایشگاه‌های پرمدعترین کشورهای

غربی، پس از مبتلا به کرونا، به حال خود رها شوند تا بمیرند! یعنی، «تری هولینگسورث»، عضو مجلس نمایندگان آمریکا بگوید، بین «اقتصاد» و «جان مردم»، باید اقتصاد را انتخاب کرد.

۴- پیش از این در همین ستون نوشتیم باز هم تکرار می‌کنیم. اگر کره جنوبی امروز، نان هوش مصنوعی و فرهنگ اطاعت‌پذیری مردمش را می‌خورد و از پس کرونا بر می‌آید، یا آلمان اگر نان صنعت و تکنولوژی پزشکی‌اش را می‌خورد و شرایط بحرانی کشورش را مهار می‌نماید، در مقابله موفق ایران عزیز با بیماری کرونا، فرهنگ اخلاق دینی نقش برجسته و برتر را داشته است و تلاش و زحمات مسئولان نیز در همین عرصه قابل تعریف است.

نویسنده: آقای جعفر بلوری

<http://kayhan.ir/fa/news/186010>